

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 441/2021-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Dušanom Hudákom, advokátom, Štúrova 20, Košice, proti postupu Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 41 C 5/2017 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 41 C 5/2017 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 41 C 5/2017 **prikazuje** konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie v sume **1 500 eur**, ktoré **je** mu Okresný súd Košice I **povinný** vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Košice I **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **384,08 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a jeho argumentácia

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 31. marca 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľ navrhuje prikázať všeobecnému súdu konať bez zbytočných prieťahov a priznať mu finančné zadostučinenie vo výške 5 000 eur.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojeného spisu Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) vyplýva, že sťažovateľ sa ako žalobca v napadnutom konaní domáha náhrady škody a nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a to v dôsledku svojho nezákonného trestného stíhania. Pre nejednotnosť názorov všeobecných súdov v otázke označenia orgánov oprávnených konať v mene Slovenskej republiky ako žalovaného subjektu označil sťažovateľ v žalobe podanej 15. februára 2017 za orgány konajúce v mene žalovanej Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) a Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“), spoliehajúc sa na ustálenie spornej otázky súdom. Prvé pojednávanie sa uskutočnilo 6. februára 2018. Uznesením z 29. marca 2018 súd ustálil, že orgánom oprávneným konať v mene žalovanej je generálna prokuratúra a pokračoval s ňou v konaní. Po pojednávaniach 12. apríla, 17. mája a 20. septembra 2018 vyhlásil okresný súd na pojednávaní 31. januára 2019 rozsudok, ktorým žalobe v prevažnej časti vyhovel. Po odvolaní generálnej prokuratúry Krajský súd v Košiciach uznesením z 22. júna 2020 napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Dôvodom na zrušenie bolo nesprávne ustálenie orgánu konajúceho za žalovanú. Ministerstvo sa následne vyjadrilo k veci v januári 2021.

3. Podľa sťažovateľa vec nie je právne zložitá, nevymyká sa štandardnej agende súdov. Svojím konaním k predĺženiu konania neprispel. Pri žiadostiach o predĺženie určenej lehoty to vždy odôvodnil dôležitými okolnosťami a reflektoval na výzvy súdu. Základnou príčinou zdĺhavosti konania nie je ani tak nečinnosť, ako neefektívny a nesústredený postup súdu. Súd vykonal všetky dôkazy, nariadil pojednávania, v určitých obdobiach postupoval plynule. Pochybenie pri ustálení konajúceho orgánu s následkom zrušenia rozsudku a potreba opätovne rozhodnúť s novým zástupcom žalovanej majú za následok, že po 4 rokoch od podania žaloby je vec na začiatku a nie je na dohľad právoplatné skončenie veci. Sťažovateľ očakáva podanie odvolania, prípadne mimoriadnych opravných prostriedkov ministerstvom, odhadujúc dĺžku odvolacieho konania na 12 až 18 mesiacov. Kriticky hodnotí funkčnosť celého odškodňovacieho mechanizmu a konanie zainteresovaných orgánov vo svojom prípade. Dopady nepodarenej legislatívy a neschopnosti orgánov štátu vyložiť ju by nemali negatívne dopadať na občana domáhajúceho sa svojich nárokov.

4. Ústavná sťažnosť sťažovateľa bola prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 441/2021 zo 7. septembra 2021.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti uviedol, aké úkony vykonal od podania žaloby do septembra 2021. Od 22. marca 2017 do 9. augusta 2017 boli vzájomné doručované podania strán. V zásade okresný súd ďalej potvrdzuje sťažovateľom uvedené časové súvislosti, ktoré dopĺňa o niektoré ďalšie úkony, ktorých detailné uvádzanie na tomto mieste ústavný súd nepovažuje za účelné vzhľadom na znalosť spisu obomi účastníkmi. Podstatným údajom je predloženie spisu 11. júla 2019 Krajskému súdu v Košiciach po vyhlásení dopĺňacieho rozsudku 11. apríla 2019. Ďalší termín pojednávania bol nariadený na 28. október 2021 v dôsledku nepriaznivej epidemiologickej situácie. V tomto spore zbytočné prietahy spôsobil jednak nesústreďený postup súdu, keď na každom pojednávaní vypočul len jedného svedka a trikrát ho odročoval na výsluch ďalších svedkov, ako aj nesprávne vyhodnotenie orgánu zastupujúceho žalovanú, a preto podľa predsedu okresného súdu došlo k zbytočným prietahom v konaní a sťažnosť sa mu javí ako dôvodná. Súhlasil s rozhodnutím bez nariadenia ústneho pojednávania.

II.2. Replika sťažovateľa:

6. Sťažovateľ vo svojej replike uviedol, že trvá na podanej ústavnej sťažnosti. Nemal ďalšie vyjadrenie, navrhol upustiť od ústneho pojednávania, resp. rozhodnúť bez nariadenia pojednávania.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením označeného práva je založená na jeho tvrdení o neefektívnom a nesústreďenom postupe okresného súdu, ktorý od podania žaloby vo veci právoplatne nerozhodol.

8. Súdne konanie je potrebné viesť rýchlo, účelne a bez prietahov. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v každom súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie (I. ÚS 96/2019).

9. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietahov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru), ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje v rámci okolností konkrétneho prípadu tri základné kritériá, ktorými sú (1) právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu. V rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

11. Vo vzťahu k prvému kritériu ústavný súd zistil, že v konaní o náhradu škody spôsobenej nezákonným trestným stíhaním ide vo všeobecnosti o štandardnú agendu súdov. V tomto prípade nezistil ústavný súd prvok faktickej alebo právnej zložitosti, neargumentoval tak priamo ani žiadny z účastníkov.

12. Ústavný súd posudzuje pri ústavných sťažnostiach na prieťahy v konaní aj význam konania pre sťažovateľa. Právoplatné ukončenie sporu o náhradu škody vo výške 357,73 eur a nemajetkovej ujmy vo výške 20 000 eur preto preňho nepochybne subjektívne malo význam, keďže trestné stíhanie malo dopad na jeho profesionálnu sféru, rodinný život a sociálne postavenie.

13. Pokiaľ ide o kritérium správania sťažovateľa, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ sa významne nepričinil o predĺženie napadnutého konania, hoci sám neurčil jednoznačne orgán verejnej moci, ktorý koná v mene žalovanej.

14. V súvislosti s hodnotením samotného postupu okresného súdu ako tretieho kritéria ústavný súd poukazuje na obsah súdneho spisu, ktorý potvrdzuje priebeh konania opísaný účastníkmi, ústavný súd z neho preto vychádzal ako z nespornej skutočnosti bez potreby bližšieho reprodukovania vykonaných procesných úkonov. Ústavný súd konštatuje, že postup okresného súdu v napadnutom konaní bol poznačený neefektívnosťou a nesústredeným postupom v súvislosti s ustálením subjektu oprávneného konať v mene žalovanej v marci 2018, čo však neskôr viedlo k zrušeniu vydaného rozsudku a vráteniu veci na opätovné rozhodnutie. Aj keď obdobie, keď sa vec nachádzala na odvolacom súde (júl 2019 až júl 2020) v zásade nie je možné pričítať okresnému súdu, jeho predchádzajúci nesústredený postup vyvolal nutnosť zrušenia vydaného rozsudku, preto by okresný súd mal v podstatnej miere niesť zodpovednosť za toto predĺženie trvania sporu. Predseda okresného súdu poukázal aj na nesústredenosť spočívajúcu v spôsobe vedenia pojednávania, s čím sa ústavný súd stotožňuje. Nesústredený postup spolu s nečinnosťou pozoroval ústavný súd aj pri vyhotovení rozsudku z januára 2019, ktorý bol predložený odvolaciemu súdu až v júli 2019. Aj po vrátení veci z odvolacieho súdu spozoroval ústavný súd neefektívny postup, keď okresný súd zbytočne doručoval zásielky oddelene v júli a následne v decembri 2020, hoci neexistoval rozumný dôvod, aby doručovanie nemohlo byť vykonané spolu. V súhrne postup okresného súdu v napadnutom konaní vyústil do doterajšej celkovej dĺžky konania v trvaní 4 rokov a 8 mesiacov, čo možno bez potreby bližšieho zaoberania sa ďalšími detailmi podľa ústavného súdu označiť za nesplnenie požiadaviek vyplývajúcich z čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

15. Ústavný súd vzal pri posudzovaní postupu okresného súdu do úvahy aj všeobecne známu skutočnosť, že mimoriadne opatrenia proti šíreniu ochorenia COVID-19 ovplyvnili aj riadnu činnosť všeobecných súdov. V napadnutom konaní sa to prejavilo nemožnosťou nariadiť pojednávanie v apríli 2021 a nariadením termínu až na október. Prevažná časť neefektívneho postupu okresného súdu vo veci sťažovateľa sa však vzťahovala na obdobie predchádzajúce tejto mimoriadnej situácii, resp. nebola priamo ovplyvnená prijatými mimoriadnymi opatreniami.

16. Ústavný súd dospel na základe uvedeného k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

17. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

18. Ústavný súd v nadväznosti na svoje zistenia prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

19. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

20. Sťažovateľ sa v ústavnej sťažnosti domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 5 000 eur, čo odôvodňuje dlhodobou právnou neistotou. Účelom sporu je okrem náhrady vynaložených prostriedkov tiež kompenzácia zásadných a nezvratných zásahov do jeho povesti ako elitného policajta, do jeho rodinného života a sociálneho statusu, a preto za primerané zadosťučinenie nepovažuje len konštatovanie porušenia svojho základného práva, ale aj priznanie zadosťučinenia.

21. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení výšky primeraného zadosťučinenia zohľadnil ústavný súd svoju stabilnú judikatúru (napr. I. ÚS 530/2016, I. ÚS 287/2018, I. ÚS 318/2019, III. ÚS 6/2020, II. ÚS 184/2021), ako aj skutočnosť, že sťažovateľ mohol dôvodne pociťovať právnú neistotu spôsobenú prietahovým postupom okresného súdu v konaní svojím výsledkom významnom pre jeho profesijné pôsobenie či súkromný život. Do úvahy zobral tiež celkovú dĺžku konania, postoj sťažovateľa v súdnom konaní. Zohľadnené bolo aj zavinenie súdu vo vzťahu k možnostiam predísť predĺženiu trvania sporu. Ústavný súd dospel vzhľadom na uvedené k záveru, že primerané finančné zadosťučinenie v tejto veci predstavuje sumu 1 500 eur (bod 3 výroku tohto nálezu). Vo zvyšnej časti návrhu na priznanie finančného zadosťučinenia ústavný súd nevyhovел (bod 5 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

22. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 384,08 eur (bod 4 výroku tohto nálezu).

23. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [ďalej len „vyhláška“ (§ 11 ods. 3 vyhlášky)]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je vo výške 181,17 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 10,87 eur (podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby

uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu).

24. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. novembra 2021

Libor DUEA
predseda senátu